

НОВІТНЄ ДОСЛІДЖЕННЯ СУДОВИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ*

Роман Майданик

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1661-0535>
roman.maydanyk@gmail.com

DOI: 10.33498/opus-2023-11-141

Рецензована монографія є колективним твором авторів, яких об'єднала сфера професійних інтересів – всі вони мають науковий і фаховий досвід у сфері захисту суб'єктивних цивільних прав загалом і права власності зокрема.

Об'єднала науковців професор І. Спасибо-Фатєєва, яка має багато праць із тематики права власності та його захисту. Зокрема, у 2020 р. під її загальною редакцією було видано книгу “Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців”¹. Цивілістична спільнота високо оцінила цю книгу і було чимало звернень до І. Спасибо-Фатєєвої щодо продовження дослідження цієї тематики. І от цьогоріч з'явилася монографія “Право власності: способи захисту крізь призму судової практики”².

Перша книга являла собою суто практично спрямовану працю, в якій чітко і компактно розташовані питання і викладені відповіді на них із посиланням на правові позиції Верховного Суду з відповідним тлумаченням, то друга книга являє собою класичну наукову монографію.

Такий підхід до дослідження цивілістичної тематики є оригінальним і принципово новим для української правової науки. Він довів, що саме це приваблює читача, який отримує з цих книг і конкретні відповіді на питання, і аналітику, яка дає змогу простежити за тлумаченням, оцінити правові позиції і зробити свої власні висновки.

У монографії “Право власності: способи захисту крізь призму судової практики” міститься доктринальне осмислення тих проблем, які демонструє судова практика в розрізі захисту права власності. Кни-

© Роман Майданик, 2023

* Рецензія на монографію “Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики” за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора І. Спасибо-Фатєєвої.

¹ І Спасибо-Фатєєва (заг ред), *Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: комент. науковців* (ЕКУС 2020) 496.

² І Спасибо-Фатєєва (заг ред), *Право власності: способи захисту крізь призму судової практики* (ЕКУС 2023) 606.

га насичена правовими позиціями Верховного Суду, які піддані перехресному аналізу насамперед в історичному аспекті. Зіставляються і порівнюються підходи Верховного Суду України, Вищого господарського суду та Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних прав і Верховного Суду через мотивацію, обґрунтування, що містяться у постановках пленумів, у постановках по конкретних справах. Крім того, у порівняльному аспекті з практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), що дає змогу простежити паралелі між підходами українських судів та ЄСПЛ, побачити вплив підходів останнього на судову практику в Україні.

Все це стало причиною живого інтересу фахівців і науковців до рецензованої монографії, що доволі неординарно для української цивілістики. Тож і науковці, і адвокати, і судді, і студенти, і аспіранти – всі знаходять для себе щось корисне з прочитання монографії. І це не дивно, адже серед колективу авторів не лише науковці, а й судді Верховного Суду й адвокати.

У монографії аналізується цілий спектр питань захисту права власності – від найбільш загальних до конкретних, але всі вони є злободенними. Так, загально важливим для захисту права власності є ефективність того способу захисту, який було обрано, а також те, наскільки вільний власник у цьому виборі і які можливості має суд, якщо він стикається з тим, що спосіб захисту, позначений у позові, виявляється неефективним.

Вкрай цікаво і захоплює поданий матеріал про конкуренцію позовів, зокрема віндикаційного і негаторного. Цей аспект вже тривалий час являє собою камінь спотикання і предмет гострих спорів між науковцями та фахівцями. Ще одним аспектом аналізу права власності є момент її виникнення на такий об'єкт, як нерухомість – як він пов'язаний із державною реєстрацією права. У монографії ретельно аналізується це питання в контексті порівняння з підходом, що викладений у працях знаних німецьких правників, таких як А. Ранда³, Йоган Х. Кім⁴ та ін.

І взагалі характерною рисою монографії є широке використання аналітичного досвіду зарубіжних учених і зарубіжної судової практики. Ба більше, глава 4 монографії цілком присвячена аналізу рішень ЄСПЛ

³ A Randa, *Der Besitz mit Einschluss der Besitzklagen nach österreichischem Rechte: mit Berücksichtigung des gemeinen Rechtes, des preussischen, französischen und italienischen und zürcherischen Rechtes* (Breitkopf und Härtel 1879).

⁴ Johann H. Kim, *Das dingliche Schuldverhältnis zum Rechtsverhältnis des Eigentümers zum bösgläubigen Besitzer, Bucheigentümer oder Störer* (Mohr Siebeck 2022, 1. Auflage 1922).

з питань захисту мирного володіння майном, судової практики європейських країн, зокрема Великої Британії, Франції, Німеччини, Швеції, Фінляндії, Норвегії, а також США, Японії, Австралії.

Звичайно, вся ця палітра наукової думки, судових позицій і законодавчих прийомів, зібрана і продемонстрована в монографії, робить її значення для читача дуже важливим.

Загалом монографію “Право власності: способи захисту крізь призму судової практики” за загальною редакцією І. Спасибо-Фатєєвої можна охарактеризувати як блискучу наукову фахову працю, яку можна порекомендувати всім цивілістам і не тільки.

Право власності: способи захисту крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2023. – 616 с.

У монографії аналізується спектр питань захисту права власності, що стосуються ефективності обрання способу захисту, характеристики різних позовів – віндикаційного, негативного, кондикційного, rescisорного, про визнання права власності та ін., спірні питання книжкового володіння та інші актуальні питання, що постають у судовій практиці.

Серед авторів – знані науковці України, судді Верховного Суду, адвокати.

Монографія розрахована на широке коло читачів і передусім орієнтована на практикуючих юристів.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2023 • № 11 • 141-143